

**VIULUN- JA
YHTEISSOITON KEHITTÄMINEN
KALAJOEN
KANSALAIPISTOSSA
LUKUVUOSINA 2003-2007**

IIRIS MARKKANEN

**Kehittämishankeraportti
Kesäkuu 2007**

**JYVÄSKYLÄN
AMMATTIKORKEAKOULU**
Ammatillinen opettajakorkeakoulu

Tekijä(t) Markkanen, Iris Lea Hillevi	Julkaisun laji Kehittämishankeraportti	
	Sivumäärä 31	Julkaisun kieli Suomi
	Luottamuksellisuus ☐ Salainen _____ saakka	
Työn nimi VIULUN- JA YHTEISOITON KEHITTÄMINEN KALAJOEN KANSALAIPOISTOSSA LUKUVUONNA 2003-2007		
Koulutusohjelma Ammatillinen opettajakorkeakoulu		
Työn ohjaaja(t) VUORTAMA-RÄSÄNEN, Marja		
Toimeksiantaja(t) Kalajoen kansalaisopisto		
Tiivistelmä <p>Kehittämishankeraportin aihe on viulunsoiton opetuksen ja yhteissoiton kehittäminen Kalajoen kansalaisopistossa lukuvuonna 2003-2007.</p> <p>Alun perin ideana oli viulunsoiton opetuksen perustaminen Kalajoen kansalaisopistolle. Ensimmäisen vuoden tavoitteita olivat: Viulunsoiton perustekniikan ja nuotinluvun hallitseminen niin, että oppilas pystyy osallistumaan yhteissoittoon pien-ryhmissä. Lasten viulunsoiton motivaation ylläpitäminen alkuinnostuksen jälkeen.</p> <p>Musiikinrakkauden herättäminen ja säilyttäminen sekä kehittyminen musiikin kuuntelijana. Oppia ryhmässä ja ryhmänä toimimista, pitkäjänteistä ja määrätietoista toimintaa sekä esiintymistaitoja.</p> <p>Ryhmätunteja lisättiin opetukseen oppilasmäärän kasvaessa syksyllä 2004. Soittotaidon ja nuotinluvun kehittymisen myötä järjestettiin ryhmän ensiesiintymisiä Kalajoen Pohjankylänkoulun joulukonsertissa 2004.</p> <p>Yhteistyö alkoi myös Kalajoen musiikkiopiston ja kansalaisopiston kanssa. Päätettiin yhteisen musiikkileirin ja konsertin järjestämisestä Kalajoen Kristillisellä opistolla keväällä 2007. Konsertin nimeksi tuli Säveliä ympäri maailmaa. Tämä yhteistyömuoto koettiin erittäin motivoivaksi ja lapsille mieluisaksi tavaksi tuottaa musiikkia. Yhteistyötä päätettiin jatkaa jokavuotisen musiikkileirin ja konsertin muodossa.</p>		
Avainsanat (asiasanat) Viulunsoitto, yhteissoitto, soittotekniikka, viulupedagogiikka		
Muut tiedot		

Author(s) MARKKANEN, Iiris Lea Hillevi	Type of Publication Development project report	
	Pages 31	Language Finnish
	Confidential ☐ Until _____	
Title DEVELOPMENT OF VIOLIN AND ENSEMBLE EDUCATION IN KALAJOKI COMMUNITY COLLEGE BETWEEN 2003 AND 2007		
Degree Programme Vocational teacher education		
Tutor(s) VUORTAMA-RÄSÄNEN, Marja		
Assigned by Kalajoki Community College		
Abstract <p>The subject of this development project is the development of violin and ensemble education in Kalajoki Community College between 2003 and 2007.</p> <p>At the beginning the objective was to establish violin education in Kalajoki Community College.</p> <p>The objectives for the first year are: To have sufficient basic violin playing technic and music reading skills to be able to participate in small group ensembles. Keep up children's violin playing motivaton after the first excitement. Wakening and keeping up the love for music and developing the music listening skills. Learning in the group, working as a member of a team and developing patience, determination and public performance skills.</p> <p>When the number of students increased in fall 2004 the group work was added to the teaching methods. As the violin playing skills and music reading skills developed, the group kept the first public performance in the Christmas concert of the Pohjankylä School in Kalajoki.</p> <p>In fall 2006 it was decided to start co-operation with Kalajoki Music Institute and Kalajoki Community College and in spring 2007 the first combined music camp and concert were kept in Kalajoki Christian Institute. The name of the concert was 'Sounds Around the World'. This co-operation was found to be very motivating and pleasing way for the children to play music.</p>		
Keywords Violin playing, ensemble, playing technic, violin pedagogics		
Miscellaneous		

Sisällys

1 JOHDANTO	5
2. KEHITTÄMISHANKKEEN TAVOITTEET	8
3. KEHITTÄMISHANKKEEN TOTEUTUS	9
3.1 VIULUNSOITON OPETUKSEN ALOITTAMINEN	9
3.2 VIULUPEDAGOGIIKKA JA SOITTOTEKNIikka	10
3.2.1 Viuluopetuksen metodeja	10
3.2.2 Yhteissoitto.....	11
3.2.3 Soittotekniikasta.....	13
3.2.4 Erilaisia oppijoita.....	16
3.2.5 Pienet lapset ja heidän vanhempansa	16
3.3 RYHMÄTUNNEILLA KÄYTETTY OHJELMISTO JA RYHMÄN ENSIESIINTYMISET	17
3.4 YHTEISTYÖN KEHITTYMINEN	18
3.4.1 Yhteisen musiikkileirin järjestäminen	18
3.4.2 Harjoittelu yhteissoittoa varten	19
3.4.3 Leirin toteutus	20
4. KEHITTÄMISHANKKEEN TULOKSET JA NIIDEN ARVIOINTI	24
4.1 VIULUNSOITON OPETUKSEN KEHITTÄMINEN KALAJOELLA	24
4.2 LASTEN MUSIIKILLINEN JA MUU KEHITTYMINEN.....	24
4.3 JOUSIORKESTERIN PERUSTAMINEN JA YHTEISTYÖN KEHITTYMINEN	25
5. OPETUKSEN PALAUTE JA ARVIOINTI	26
5.2 LUKUVUODEN ARVIOINTI JA PALAUTE OPPILAILLE JA OPPILAILTA	26
5.2 OMAN OPETTAJUUTENI KEHITTYMINEN	27
6. LOPUKSI	31

1 Johdanto

Kansalaisopistoissa annetaan vuosittain yli kaksi miljoonaa valtionosuuteen oikeuttavaa opetustuntia. Valtaosan niistä pitävät tuntiopettajat. Käsi- ja taideteollisuus sekä kädentaidot kattavat tarjotusta tuntimäärästä yli neljänneksen. Seuraavaksi suosituimpia aineita ovat musiikki, vieraat kielet, kuvataide, liikunta, teatteri, tanssi ja tietotekniikka. (Aima 5/2006)

Kansalaisopistojen toimintaa säätelee vuonna 1998 säädetty ja vuoden 2006 alussa uudistettu vapaan sivistystyön laki. Kansalaisopistojen lisäksi lain piiriin kuuluvat kansanopistot, opintokeskukset, liikunnan koulutuskeskukset ja kesäyliopistot. Kansalaisopistot pohjaavat paikallisiin ja alueellisiin sivistystarpeisiin. Opiskelijamäärältään ne ovat ylivoimaisesti suurin vapaan sivistystyön toimintamuoto. Vuosittain noin 250 kansalaisopistossa ympäri Suomen opiskelee lähes 700 000 opiskelijaa. Heistä naisia on kolme neljästä. (Aima 5/2006)

Kansalaisopistot muodostavat alueellaan laaja-alaisen toimintaverkoston. Ne tarjoavat erikäisille ihmisille mahdollisuuden monipuoliseen omaehtoiseen opiskeluun, kansalaistaitojen oppimiseen sekä itsensä toteuttamiseen ja kehittämiseen elinikäisen oppimisen periaatteen pohjalta. Opistot järjestävät harrastuspainotteisten opintojen lisäksi taiteen perusopetusta, avointa yliopisto-opetusta, ammatillista lisäkoulutusta sekä perus- ja lukio-opetusta. (KTOL)

Niin kuin kaikki kansalaisopistot Suomessa, myös Kalajoen kansalaisopisto on kunnallinen yleissivistävää aikuiskoulutusta antava oppilaitos, joka järjestää erilaisia harrastuksia, itseopiskelua ja työelämän tarpeita tukevaa opetusta sekä fyysistä kuntoa edistävää toimintaa. Kalajoen kansalaisopistolla on musiikilla suuri sija opetuksessa. Kansalaisopisto järjesti vuonna 2006 opetusta 196 kurssilla yhteensä 4790 tuntia. Tuntimäärä kasvoi edellisvuoteen verrattuna 290 tuntia. Opiskelijoita oli yhteensä 1338, joista naisia oli 75%. Edellisvuoteen verrattuna oppilasmäärä kasvoi 66 oppilaalla. (Kalajoen kansalaisopisto. Talouden ja toiminnan raportti vuodelta 2006)

Suunnitelman mukaisesti vuoden 2006 opetus painottui musiikkiin, esittävään taiteeseen ja käden taitoihin. Vuoden 2006 opetus jakaantui viiden suurimman aineryhmän mukaan seuraavasti: musiikki 1943 tuntia (41%), käden taidot 1154 tuntia (24%), kuvataiteet 657 tuntia (14%), kielet 342 tuntia (7%) ja liikunta 292 tuntia (6%). (Kalajoen kansalaisopisto. Toiminnan ja talouden raportti vuodelta 2006)

Kalajoen kansalaisopiston musiikin tarjonta on paitsi laaja, myös monipuolinen mm; kuuluisa Fermaatti lapsikuoro, jota johtaa Soili Autio, hänen hoivissaan ovat myös aikuisille suunnatut Soilat kuoro ja kamarikuoro Chorus Vallis, lisäksi sekakuoro Veli Ainalin johdolla. (Kalajoen kansalaisopiston opinto-ohjelma 2006-2007)

Laulussa annetaan myös yksittäisiä laulutunteja laulunopettaja Kirsi Koiviston johdolla. Puhallinorkestereita ovat puhallinkoulun lisäksi C-orkesteri ja Kalajoen soittajat, joita johtaa Sami Ihajoki. Pianon opetusta on järjestetty aikuisille ja lapsille yksilö- ja ryhmäopetuksena. Harmonikka- ja kitarapiirin lisäksi musiikin opetusta annetaan harmonikka- ja kitarapiiriläisille unohtamatta musiikkia erityisryhmille ja ikääntyneiden musiikkiryhmiä. (Kalajoen kansalaisopiston opinto-ohjelma 2006-2007)

Vuodesta 2003 alkoi toimia uutena kurssina viulunsoitto sekä yksilö- että ryhmäopetuksena. Rehtoria ei kansalaisopistolla ollut, vaan hänen tointaansa hoiti oman työnsä ohella sivistystoimenjohtaja Helvi Rautio. Vuodesta 2006 kansalaisopiston hallinto on järjestetty Kalajoen ja Haapajärven kaupungin kesken tehdyn sopimuksen mukaisesti. Rehtorina on toiminut 1.6.2006 alkaen KM Kim Oja (Kalajoen kansalaisopiston opinto-ohjelma 2006-2007)

Olen itse toiminut musiikinopettajana Kalajoen kansalaisopistossa vuodesta 2003 lähtien. Olen opettanut viulun ja pianon soittoa eri-ikäisille oppilaille.

Toisin kuin musiikkiopistoissa, johon oppilaat valitaan musikaalisuustestin kautta, kansalaisopistoissa opetusta saavat kaikki halukkaat ja motivoituneet opiskelijat. Tosin musiikinopettajan omassa harkinnassa on, miten ryhmä- ja yksilöopetuksen järjestää. Oma tärkeä ajatukseni on pyrkiä tekemään oppilaista musiikin rakastajia, että musiikintuottamisen ilo ja harrastus säilyy läpi loppuelämän.

Tämän opinnäytetyön aihe, lasten ja nuorten yhteissoiton kehittäminen Kalajoen kansalaisopistossa nousi käytännön kehittämistarpeista. Vaikkakin musiikkitarjonta oli mittavasti hoidettu eri ryhmille ja soittimille, Kalajoen kansalaisopistolta puuttui kokonaan viulunopetus. Tämän kehityshankkeen myötä lasten ja nuorten jousiyhtyeen/ orkesterin tehtävänä oli täyttää tämä aukko.

2. Kehittämishankkeen tavoitteet

Syksyllä 2003 tein opettajankoulutuksessa kehittämishankesuunnitelman, jonka alkuperäisenä ideana oli viulunsoiton opetuksen perustaminen Kalajoelle. Kun jokainen viulisti hallitsee soittimensa perustekniikan ja nuotinluvun, on helppoa perustaa myös duoja, trioja ja kvartetteja. Alusta asti painotin yhteissoiton merkitystä. Siksi pyrin muodostamaan aloittavista pikkusoittajista ikänsä ja muiden ominaisuuksiensa puolesta tasalaatuisia ryhmiä.

Ensimmäinen vuosi menee viulunsoiton opiskelussa soittimen tutustumiseen ja perustekniikan hiomiseen, mutta jo toisesta vuodesta lähtien kaikki osallistuvat orkesteriin ja yhteissoitto jatkuu koko opiskelun ajan. Tavoitteena on myös yhteissoiton myötä kehittää lasta musiikin kuuntelijana, opitaan ryhmässä ja ryhmänä toimimista, pitkäjänteistä ja päämäärätietoista toimintaa sekä esiintymistaitoja.

Taitojen karttuessa myöskin musiikin eri lajien- ja tyylien tuntemus laajenee ja syvenee. Pitkän tähtäyksen tavoite on kasvattaa Kalajoelle toimiva jousiorkesteri, joka pystyy itsenäisesti soittamaan eri tilaisuuteen sopivalla ohjelmalla ohjatusti ja ilman. Yhteistyö muiden musiikkikasvatusta antavien tahojen kanssa omassa kunnassa ja sen ympäristössä kehittyy niin ikään: Yhteisharjoitukset, leiri ja konsertti Ylivieskan Kalajoen toimipisteen musiikkiopiston jousiorkesterin ja Kalajoen kansalaisopiston jousien kanssa kuuluvat tulevaan ohjelmaan.

Kokonaisuudessaan tämän kehittämishankkeen tavoitteina ovat siis:

- aloittaa viulunsoiton opetus Kalajoen kansalaisopistossa,
- yhteissoiton myötä kehittää lasta musiikin kuuntelijana,
- oppia ryhmässä ja ryhmänä toimimista, pitkäjänteistä ja päämäärätietoista toimintaa sekä esiintymistaitoja,
- vähitellen kasvattaa Kalajoelle toimiva jousiorkesteri,
- kehittää yhteistyötä muiden musiikkikasvatusta antavien tahojen kanssa omassa kunnassa ja sen ympäristössä.

3. Kehittämishankkeen toteutus

3.1 Viulunsoiton opetuksen aloittaminen

Koska Kalajoella ei sinne työhön mennessäni ollut vielä viulunsoitonopetusta, ehdotin keväällä 2003 viulupiirin ottamista ohjelmistoon. Silloinen sivistystoimenjohtaja Helvi Rautiainen oli hyvin myötämielinen ajatuksesta ja toiminta lähti hyvin liikkeelle. Tehtiin alustava kysely ja paikallislehteen ilmoitus tulevista kursseista

Ennakoilmoittautumisia tuli ilahduttavat kahdeksan kappaletta, joten opetus oli mahdollista järjestää. Instrumenttiopetuksessa keskustan piireihin täytyy osallistua vähintään seitsemän soittajaa, että opetus sai luvan alkaa.

Huomasin selailllessani kansalaisopiston soitinhankintavihkoa vuodelta 1988, että opistoon oli tuon vuoden aikana hankittu neljä pikkuviulua ja yksi alttoviulu. Etsintäkierros Kansalaisopiston ja musiikkiopiston varastoissa ei tuottanut tulosta. Soittimet olivat kadonneet vuosien myötä.

Selailllessani vihkoa, mihin oli merkitty viimeisimmän lainaajan nimi ja soittaessani muutamia puheluita viuluja alkoi ilmestyä mitä kummallisimmalla tavoilla. Yksi löytyi erään soittajan ullakolta, kun kukaan ei ollut kysellyt perään. Pari soitinta oli ilmestynyt kansalaisopistolle flyngelin päälle tietämättäni kuka ne oli tuonut, ja alttoviulu oli vielä yhdellä soittajalla vakiokäytössä. Joka tapauksessa kaikki joskus hankitut soittimet saatiin loppujen lopuksi takaisin kansalaisopiston käyttöön mikä missäkin kunnossa.

Seuraavaksi soitin soitinrakentaja/korjaaja Mika Lahtiselle Jyväskylään ja vein viulut korjattavaksi. Samana syksynä ne oli putsattu, liimattu ja puuttuvat osat istutettu ja viulut olivat hyvässä soittokunnossa. Pidin vanhemmille tiedotustilaisuuden uudesta viulupiiristä. Esittelin ja soitin vanhemmille viuluja, kerroin minkä ikäisenä niillä voi aloittaa soittamisen sekä mitä metodia käytän pienten lasten opetuksessa.

3.2 Viulupedagogiikka ja soittotekniikka

Viulua pidetään yhtenä vaativimmista soittimista, ja harrastuksen suositeltava aloitusikä on 4-7 vuotta. Viulistille on erityisen tärkeää saada ammattitaitoista opetusta varhaisesta iästä saakka, koska soittimen hallinta ja sävelkorvan kehittäminen vaatii vuosien mittaista määrätietoista harjoittelemista. Myös oikeiden soittoasentojen vakiinnuttaminen alusta saakka on olennaista.

Viulunsoiton opetus on henkilökohtaista opetusta, jota voidaan tukea ryhmäopetuksella. Jokainen jo pidempään opettanut viulupedagogi rakentaa oman näköisensä opetusmetodin ja siihen vaikuttavat opettajan omat opitut opetustavat ja vuosien myötä tullut havainnointi ja ammattitaito siitä, millä tyylillä minun kannattaa opettaa juuri tätä oppilasta tai ryhmää, mikä voi jättää surutta pois ja mitä ottaa lisää.

Erittäin paljon näihin edellä mainittuihin seikkoihin vaikuttavat millaisia oppilaita olet saanut oppilaiksesi. Opettajalle täytyy tulla sosiaalista silmää huomata, ketkä lapset keskenään voivat muodostaa ryhmän ja millä opetussysteemillä juuri näille lapsilla opetan. Yhteissoiton onnistumisen perustana on, että oppilas on jo oppinut perusvalmiudet viulunsoittoon. Ryhmässä soittavien henkilökohtaiset taipumukset jo itsessään määräävät, miten edetään.

Oma henkilökohtainen opetusmetodini on syntynyt vuosien myötä juuri kokeilun myötä. En orjallisesti opeta jonkun tietyn metodin mukaan, vaan olen ottanut sieltä täältä eri metodeista sopivia asioita omaan opetukseeni niitä soveltaen.

3.2.1 Viuluopetuksen metodeja

Suzuki-metodi

Lapsille suunnatun musiikkimetodien uranuurtajien japanilaisen viulupedagogin Shinichi Suzukin mukaan opitaan kuuntelemisen kautta, mikä toimii varsinkin 4-6 -vuotiaiden kanssa. Suzuki-metodin mukaan lapset oppivat musiikkia ulkoa matkimalla aivan kuten äidinkieltään.

Nuotteja ei käytetä, vaan soitettava musiikki omaksutaan kuuntelemalla sitä vaikkapa levyltä (Järvenpään Suzukiyhdistys).

Kodalyn (Szilvayn) metodi

Unkarilaisen Zoltan Kodalyn periaate on sisäisen kuulemisen kyky eli kyky nähdä nuotteja lukemalla, miltä sävellys kuulostaa ja mikä sen rakenne on. Kodalyn metodi tunnetaan Suomen musiikkipiireissä paremmin Szilvayn metodina, koska tämän opin Suomen musiikkielämään ovat tuoneet Szilvayn veljekset Geza (viulu) ja Szaba (sello). Tämä sisäinen kuuleminen ja tarkka sävelkorva on mielestäni yksi tärkeimmistä ominaisuuksista, mikä oppilaalla on hyvä olla edistyäkseen viulistina. (Suomen Kodaly-seura)

Sisäinen kuuleminen tarkoittaa oppilaalla olevaa mielikuvaa tai sisäistä kuulokuvaa sävelestä. Oppilas pystyy korjaamaan mahdolliset intonaatio- ja laatuongelmat nopeasti, jos soiva sävel ei vastaa sisäistä kuulokuvaa. ”Näe mitä kuulet, kuule mitä näet.” (Suomen Kodalyseura).

3.2.2 Yhteissoitto

Viulu kuuluu orkesterisoittimiin ja yhteissoiton aloittaminen jo soiton alkuvaiheessa on hyvä opetella. Ryhmätunnit alkeisopetuksen tukena on ollut oman soitonopetukseni perusajatus. Koska ensimmäisen syksyn tulevat viuluoppilaat olivat iältään vanhempia kuin toivoin, jouduin laatimaan toimintasuunnitelman tämän ryhmän pohjalta.

Nämä neljä tyttöä, iältään 9-10 vuotta, eivät olleet, yhtä lukuun ottamatta, koskaan soittaneet viulua. He kaikki tunsivat toisensa jo ennestään ja kipinä viulunsoiton alkamiseen tuli pitämästäni viulunsoitonopiskelun demonstraatiotunnista. Lapset olivat tulleet paikalle vanhempiensa kanssa ja nämä neljä tyttöä ilmoittautuivat heti viulupiiriläisiksi.

Kaikilla ei ollut omaa viulua ja kansalaisopiston viuluista vain yksi oli kooltaan sopiva. Sovittiin, että se yksi viulu arvotaan kuka sen saa ja muut hommaavat oman viulunsa. Onnekseni näillä neljällä tytöllä oli melko tarkat sävelkorvat ja kova innostus viulunsoittoon.

Vuonna 2003 Frank Russo julkaisi artikkelin, jossa löydettiin tukea käsitykselle, että sävelkorvan puhtaus ja oppiminen perustuu tietylle ikäkaudelle. Tutkimuksen mukaan tämä herkkyyskausi on 6-9-vuotiailla.

Jo ensimmäisen syksyn aikana, kun soittotaito oli siinä pisteessä, että perustekniikka oli jotenkin kunnossa, kokeilin pienissä ryhmissä soittamista. Ryhmäsoittaminen on monelle jännittäjälapselle vapauttava musiikin tekemisen muoto. Yllättävän monelle lapselle esiintymiset vakkapa vain kotona kotiväelle oli ylivoimaisen vaikeaa. Vahvistuksen ryhmätuntien järjestämiseen antoi Annu Tuovilan väitöskirja *Mä soitan ihan omasta ilosta*.

Useiden lasten ja vanhempien kokemusten mukaan musiikkiopistojen opetus oli yksinäistä, ja esiintymiset pelottavia. Nämä kokemukset olivat selvästi yhteydessä toisiinsa. Jos lapsi ei soittanut kenenkään samanikäisen kanssa yhdessä musiikkiopistolla, hän myös pelkäsi esiintymisiä. (Tuovila 2003, 233)

Esiintymisestä ja tutkinnoista saadut negatiiviset kokemukset ja yhteissoittokokemusten puute oli yksi keskeinen opiskeluprosesseja erottava asia. Turhauttavissa ja lopettamiseen johtavissa prosesseissa enemmistö lapsista pelkäsi esiintymistä. Esiintymispelkoa ruokkivat puuttuvan yhteissoittokokemuksen lisäksi heikko itsearvostus ja harvat esiintymiset. (Tuovila 2003, 233)

Antoisassa opiskelussa oli kuitenkin tyypillistä, että lapset alkoivat vähitellen arvostaa soittamistaan. Tätä edesauttoivat riittävän usein toistuvat erilaiset esiintymiset, niistä saadut onnistumisen kokemukset ja yhteissoittotovereiden löytyminen. (Tuovila 2003)

Soitonopetuksessa olisi syytä korostaa musiikkilähtöistä opetustapaa ja lieventää suorituskeskeisyyttä. Harjoittelutekniikan kehittämisen tulisi olla keskeisellä sijalla ja esiintymisen harjoittelun tulisi opintojen alusta lähtien tapahtua niin, ettei väärin kognitioihin perustuvia jännitysongelmia edes syntyisi. (Arjas 1997) Tutkielmassaan filosofian tohtori ja sellonsoiton opettaja Päivi Arjas pohtii muusikon esiintymisjännityksen olemusta ja itsetuntoon vaikuttavista tekijöistä. Kuinka käytännön harjoituksilla, hengitys-, rentoutus, keskittymis- ja mielikuvaharjoituksilla autetaan jännittäjää. Psykykinen valmennus vaikuttaa suuresti esityksen onnistumiseen. Se lisää motivaatiota ja parantaa suorituksia.

Kuva 1. Viulu kuuluu orkesterisoittimiin ja yhteissoitto on hyvä opetella jo soiton alkuvaiheessa. Ryhmätunnit alkeisopetuksen tukena on ollut oman soitonopetukseni perusajatus.

3.2.3 Soittotekniikasta

Viulunsoiton soittotekniikkaa on pidettävä jatkuvasti kontrollin alla. Vaikka aluksi soittotunnit olivat ryhmätunteja, pidin myös omia henkilökohtaisia soittotunteja. Usein näillä omilla tunneilla hiottiin ja paranneltiin niitä heikkoja kohtia, joita jokaisella soittajalla tuli jossakin opiskelun vaiheessa. Ensimmäisen vuotena pidin yksilötunneilla seuraavanlaista musiikillista perusharjoittelun runkoa.

- Opiskeltiin viulunsoittoasentoa: jokainen oppilas on ruumiinrakenteeltaan erilainen, soittimen pitää istua luontevasti soittajan vartaloon nähden. Oikea soittoasento mahdollistaa kaikkien soittoliikkeiden mukavan ja tehokkaan suorittamisen.(I. Galamian viulumetodi)
- Vasemman käden (viulukäden) harjoituksia: Kuinka rento käsi tuodaan viulukaulalle, miten sormet kaartuvat kielten yli kielen myötäisesti, mikä on kyynärpään asento milläkin

- kielellä soitettaessa, kuinka peukalo asettuu viulunkaulalle (rentous), kuinka ranteen lukkotila saadaan pois (joustavuus). (I. Galamian viulumetodi)
- Ensimmäiset viikot soittamista pelkästään näppäillen (pizzicato). Tuttuja pikkukappaleita korvakuulolta soittaen ja laulattaen.
 - Yhteissoiton alkeita kokeillen: Säestin pianolla tai viululla heti, kun kappale oli laulettuessa ja soitettaessa kunnossa.
 - Erittäin paljon sävelpuhtauteen puuttumista.
 - Jousenkäyttöharjoitukset tulevat kuvioon sitten vasta, kun viulunsoittoasennot ovat löytyneet. Jousiharjoituksia tehtäessä ei vasenta kättä oteta aluksi mukaan lainkaan, vaan jousiharjoituksia tehdään erillisinä harjoituksina. Kuinka jousesta pidetään kiinni niin, että sormet asettuvat luontevasti ja puristamatta jousen ympärille. Mihin peukalo asettuu muihin sormiin nähden, kuinka syvältä muut sormet taipuvat jousen yli, pikkurillin paikka ja sormien pyöreys. Oikean otteen etsimistä niin että jousesta ote on mukava: kaikki sormet ovat luonnollisesti, rennosti taipuneet, yksikään nivel ei saa olla jäykistynyt ja sormet ovat joustavat.

Ryhmätunneilla keskityttiin pääasiassa yhdessä soittamisen iloon ja musiikin tekemiseen. Kun ensimmäisen vuoden soittajat olivat vielä kovin alussa, aloitin tunnit usein pelkillä jousirytmiharjoituksilla, eli lapset soittivat eri jousiharjoituksia pianon säestyksellä. Nämä harjoitukset ovat lapsille mukavia ryhmässä tehtäviä harjoituksia ja he mielellään soittivat tällä tavalla. Samalla peilattiin, kuinka vieruskaveri soitti ja kuinka oma harjoitus eteni, opinko tämän harjoittelman niin kuin muutkin.

Kirjasin itselleni ylös ja videoin oltiinko tiettyyn aikaan mennessä saatu joku työn alla oleva harjoitus kuntoon, ja milloin oli aika seuraavan jousiteknisen harjoituksen. Soitettiin esimerkiksi jousen kärjellä hidas-nopea ja sama harjoitus ihan jousen kannassa. Välillä koko jousta käyttäen hidas-nopea ja forte-piano. Nämä edellä mainitut harjoitelmat pakottavat oppilasta itse koordinoimaan omaa käden toimivuutta eri osissa jousta ja huomaamaan, mikä vaihe tarvitsee vielä harjoitusta. Ryhmässä soitettaessa arimmatkin lapset uskaltavat soittamaan.

Jo muutaman kuukauden kuluttua alkoi tulla tasoeroja näiden neljän tytön kesken. Yksi tytöistä oli selvästi motorisesti kömpelömpi, kuin muut. Yllätys tämän tytön kohdalla oli se, että hän oli jo aiemmin saanut viulutunteja yksityisesti.

Ryhmätunneilla kokeiltiin jo ensimmäisen vuoden aikana duo-soittoa lasten kanssa keskenään. Aluksi tosin soitin itse paljon lasten kanssa, että he tottuivat soittamaan ja myöhemmin kuuntelemaan, kun soitettiin duona.

Äänissä soitettaessa on aluksi erittäin vaikeaa kuulla, mitä toinen soittaa, koska oma soitto on vielä niin kömpelöä ja teknisesti huteraa. Kaikki keskittyminen on vain sen ympärillä, että saa oman kappaleen jotenkin loppuun. Kun näitä pikkuharjoitelmia ja kappaleita on käyty useampaan kertaan alkavat monien korvat aueta ja eräälläkin tunnilla yksi tytöistä sanoi, että ensimmäistä kertaa hän kuuli toistenkin soittavan, vaikka samaa harjoitelmia oli käyty läpi jo usean viikon ajan.

Ryhmäsoittotapahtumat olin jakanut niin, että yhtenä kertana soitettiin kaikki yhdessä (neljä viulistityttöä ja minä). Joku toinen kerta taas soitatin heitä keskenään joko duona tai kvartettina, tosin koko ajan kaksiaäänisesti. Itse seurailin sivusta ja kannustin tarpeen vaatiessa. Joskus jopa laulettiin kappaleita äänissä. Ääneen laulattaminen kehittää valtavasti sävelkorvaa.

Lapset itse pitivät paljon seuraavanlaisesta harjoituksesta, jota nimitin lumipalloksi. Oltiin harjoiteltu joku helppo pikkukappale ulkoa. Yksi lapsi aloitti yksin soittamaan kappaletta ja lopetti sen yllättäen kesken josta seuraava nappasi kiinni ja jatkoi jne.

Kun kaikki soittaminen tapahtuu seisaaltaan, on järkevää välillä pitää pieniä venyttely- ja jumppatuokioita, etteivät paikat kipeydy. Viulu ei ole ergonomisesti mikään helppo soitin. Aloittelevasta viulunsoittajasta soittoasento tuntuu ensin hankalalta, sillä käsi ei taivu vaivattomasti otelaudalle. Vähitellen soittaja tottuu instrumenttiinsa niin, että soittoasento tuntuu luontevalta ja käsi hakeutuu vaivattomasti oikeaan asentoon.

Aluksi soitimme kaikki harjoitukset ulkoa, että lapset pystyivät keskittymään jousi- tai viulukäteen riippuen siitä kumman käden harjoitusta käytiin. Kun kädet alkoivat pelata itsenäisemmin otin nuotinlukua mukaan soittoon lisäten sitä pikkuhiljaa taitojen karttuessa.

Kauniin äänen tuottaminen jousella on aluksi monelle pikkuviulistille vaikeaa. - Joko painetaan jouta liikaa tai liian vähän. Itse huomasin, että koska viulu soi niin lähellä korvaa eivät oppilaat kerta kaikkiaan ymmärtäneet, miltä oma soitto kuulosti. Siksi ei ole muuta oikotietä,

kuin kuunnella miltä sen pitäisi kuulua joko kuuntelemalla opettajan esimerkki tai pidemmällä olevia oppilaita tai jonkun huippuviulistin cd-esitys.

3.2.4 Erilaisia oppijoita

Kappaleiden tason vaikeutuessa huomasi, että tämä tyttö, jolla oli kömpelyyttä sormissa alkoi tippua ryhmästä. Hänellä oli valtava into soittaa ja sovittiin, että annan ylimääräisiä soitto-tunteja, että hän pysyi mukana. Ehdotin hänelle jotain muuta tapaa musisoimiseen kuin instrumenttia, koska motoriset ongelmat olivat niin vaikeat. Hänellä oli tarkka sävelkorva ja kaunis lauluääni, joten ehdotin pyrkimistä Fermaatti lapsikuoroon. Jonkun aikaa hän jaksoi sinnitellä viulunsoittoa, mutta loppukeväästä hän ilmoitti lopettavansa. Myöhemmin kuulin, että hän oli päässyt lapsikuoroon.

Ryhmäopetuksessa erilaiset oppijat tulevat helposti esille. Taideopettajat tapaavat lapsen tai nuoren yleensä kerran viikossa ja opettaja ei välttämättä tiedä, että lapsi esim. on koulussa erityisluokalla. Vanhemmilta saattaa saada tietoa jos lapsella on erityisiä vaikeuksia jollakin taholla, mutta koulusta ei tietosuojaan vuoksi voi kysyä lapsen tilanteesta. Viime aikoina on pyritty järjestämään musiikinopettajille kursseja ja seminaareja miten opettaja tunnistaa ja ottaa opetuksessa huomioon oppilaiden erilaisuuden.

3.2.5 Pienet lapset ja heidän vanhempansa

Nuorimmat viulisteistani olivat kaksi kuuden vuoden ikäistä poikaa ja yksi tyttö. Tämän viuluryhmän toiminnan kannalta oli parasta, että vanhemmat (yleensä äiti) seurasi tuntia ja opiskeli lapsen myötä tunnilla käytävät asiat. Tuntien loppuksi kerrattiin, mitä seuraavalle tunnille harjoitellaan ja vanhemmat saivat kotiharjoitteluohjeita. Mitä nuorempi soittaja sitä pienemmissä palasissa asioita mentiin.

Järjestin muutamalle kerralle pelkästään vanhemmille oman soittotunnin, niin että he pystyvät jotenkin kotiharjoittelun aikana auttamaan lasta. Yleensä vanhemmat kävivät lapsen pikkuviululla soittaen läpi harjoitettavan ohjelman. Näin he saivat paremmin käsityksen viulunsoiton tekniikan ongelmista.

Olen kuullut keskustellessani kollegojen kanssa, että monikaan viuluopettaja ei halua vanhempien olevan läsnä lapsen soittotunnilla. Selityksenä on ollut usein se, että lapset ovat aivan pitelemättömiä tunneilla ja yhteistyö ei ota sujuakseen, koska vanhemmat puuttuvat opetukseen tunnin aikana. Itselläni ei ole tullut tunneilla mitään vastaavanlaisia ongelmia ja vanhemmat ovat antaneet minulle opetusrauhan. Päinvastoin koen, että monelle lapselle on erittäin tärkeää ja motivoivaa, että isä tai äiti on kiinnostunut hänen harrastuksestaan niin paljon että istuu tunneilla mukana. Tällainen lapsen soitonopiskelu on, ei vain lapsen ja opettajan, vaan myös lapsen ja hänen vanhempiensa kontaktia kasvattava yhteistyömuoto.

3.3 Ryhmätunneilla käytetty ohjelmisto ja ryhmän ensiesiintymiset

Käytin viuluopetuksen ryhmätunneilla seuraavanlaista ohjelmistoa:

- Suzuki viulukoulu osa 1
- Suzuki; Duettoja kahdelle viulistille
- Anna- Maija Usma Viululoruja
- Anna- Maija Usma Iloinen viuluniekka 1
- Anna- Maija Usma Viulutaituri (viulu& piano)
- Laszlo- Rossa- Geza Silvay Colourstrings viulu duo 1
- Mauno Järvelä Pikkupelimannit 1
- Sirpa Lannes- Tukiainen Viuluni soi (viulu& piano)
- Opettajan omia sovituksia suomalaisista kansanlauluista
- Opettajan omia sovituksia joululauluista
- Vapailta kielillä soitettut rytmijousiharjoitukset sointusäestyksellä(piano)

Perusrunkona ja nuotinlukukirjana käytin Anna- Maija Usman Viulukoulu 1:ä.

Suzuki kappaleita soitatin ulkoa, lapset eivät saaneet niihin nuotteja.

Neljän viulistityön ryhmä oli syksyllä 2003 pyydetty esiintymään oman opiston joulujuhlassa ja myös koulun joulujuhlassa. Syyskuusta joulukuun alkuun ei montaa soitto- ja ryhmätuntia mahdu, joten montakaan kappaleita ei oltu ehditty valmistaa.

Tytöt itse olivat kovasti innoissaan tarjoutuneista esiintymistilaisuuksista. Soitinkin tyttöjen koulun musiikinopettajalle Soili Autiolle ja kyselin, tietääkö hän, miten alussa vielä ollaan.

Soili kertoi soittaneensa itse viulua nuorena ja piti tyttöjen esiintymistä hienona lisänä juhlaan.

Tyttöjen esityksen myötä tarjoutui tilaisuus mainostaa viulunsoittoharrastusta muille oppilaille. Mikä sen parempaa kuin lapsille soittavat lapset. Soili pystyi virittämään soittimet ja kansalaisopiston oma pianonopettaja Minna-Liisa Kaattari lupautui säestämään. Itse en päässyt tyttöjen ensimmäiseen esitykseen, koska olin silloin jo joululomalla ja Jyväskylässä.

Opetin tytöt toimimaan keskenään niin, että kaikki esiintymislavalle menoa myöten oli harjoiteltu. Yksi tytöistä soitti joulujuhlan jälkeen, että kaikki oli sujunut hyvin, kappaleet onnistuivat ja kovasti oli taputettu. Kaikkein mukavin uutinen oli, että olivat itse nauttineet soitostaan. Yksi isä oli videoinut heidän esityksensä ja katsottiin se yhdessä kun palasin lomilta. Tammiukuussa ilmoittautui neljä uutta soittajaa viuluun.

3.4 Yhteistyön kehittyminen

3.4.1 Yhteisen musiikkileirin järjestäminen

Alun perin ideana oli saada viulunopetus ja pieni soittoryhmä Kalajoen kansalaisopistolle. Muutama oppilas on tähän mennessä (kevät 2007) lopettanut viulunsoiton, mutta sitäkin enemmän uusia oppilaita on ilmoittautunut. Pienet soittoryhmät jatkavat harrastustaan ja tänä vuonna viulisteja on kaikkiaan 18 lasta ja kaksi aikuista.

Kalajoella toimii myös Ylivieskan seudun musiikkiopiston toimipiste opettajanaan viulunsoiton opettaja Soile Tikka. Kysyin häneltä syksyllä -06 voitaisiinko pitää kansalaisopiston ja musiikkiopiston yhteinen musiikkileiri ja konsertti.

Vuonna 2006 ehdotus ei sopinut, koska musiikkiopistolla oli paljon viimeistä tutkintoaan tekeviä viulisteja. Mutta seuraavana vuonna musiikkiopiston oppilaat olivat suunnilleen samalla soittotasolla kansalaisopiston oppilaiden kanssa ja yhteistyö pääsi alkuun.

Olimme jo etukäteen katsoneet sopivaa ohjelmistoa uudelle kokoonpanolle. Tarkoitus oli ottaa ihan kaikki, jopa vasta vuoden soittaneet mukaan esitykseen. Kun tutkintouudistuksen

myötä mm. kansanmusiikki on ohjelmistoon kuuluvaa, otettiin mukaan myös muutama pikku haitarinsoitaja pariin kappaleeseen väriä antamaan ja tukemaan.

Kansalaisopiston musiikinopiskelu perustuu ehkä hieman enemmän harrastuspohjalle, mutta tutkintouudistuksen myötä kansalaisopistonkin oppilaat voivat suorittaa musiikkiopiston perustutkintoja.

Kansalaisopistolla oli samana keväänä aloittanut työnsä uusi suunnittelija kanslisti Maija-Riitta Vuoti. Hän teki valtavan työn hoitaessaan kaikki käytännön asiat leirin onnistumiseksi, niin että pystyimme Soilen kanssa keskittymään pelkästään opettamiseen. Jo yksistään leiri- paikan järjestäminen oli kovan soittelun ja neuvottelun takana.

Kevään aikana pidettiin useita palavereja ja neuvotteluja leirin tiimoilta. Lehdistötilaisuuteen oli kutsuttu kaikki paikallislehtien toimittajat ja saimme Soilen kanssa kertoa yhteistyöhankkeesta. Vanhemmille lähetettiin tiedote ja ohjelma tulevasta leiristä. Opistojen rehtorit Kim Oja ja Jouko Kantola olivat erittäin myötämielisiä yhteistyölle ja samoin Kalajoen sivistystoimen johtaja Esa Siirilä. Sivistystoimenjohtaja Esa Siirilä oli laatinut konserttiin kutsut kaikille lasten vanhemmille, kaupungin johtajalle, kulttuurilautakunnalle ja lehtien toimittajille. Oli erittäin ilahduttavaa, että kaikki tahot lähtivät innolla mukaan toteuttamaan yhteisleiri hanketta.

3.4.2 Harjoittelu yhteissoittoa varten

Koska näin aluksi oli pienimuotoisesta viikonloppuleiristä ja konsertista kyse, suurin yhteisharjoitus tapahtui koko vuoden ajan vuorotellen musiikkiopistolla ja kansalaisopistolla.

Musiikkiopistolla on isommat tilat ja siellä harjoitteli koko orkesteri. Kansalaisopistolla taas pidettiin enimmäkseen eri soitinryhmien stemma harjoituksia.

Nyt orkesteri oli kasvanut melkein 30 soittajan vahvuiseksi ja täyttää oikean jousiorkesterin mitat. Viulujen lisäksi on kaksi alttoviulun soittajaa ja kaksi sellistiä. Koska viulisteja oli alttoviuluun ja selloon nähden ylivoimainen joukko kirjoitettiin osalle vähemmän soittaneelle viulistille kolmannen äänen stemma tukemaan alttoviuluja.

Monelle pikkuviulistille on ongelmallista soittaa ja seurata, kun johdetaan tahtipuikolla. Varsinkin fraasien alut ja loput päättyivät usein eri aikaan. Kun näin suuri joukko soittaa tahtoo viimeisimmän pultin soittajat olla ihan omissa maailmoissaan, kun ovat niin kaukana. Tilanteen parantamiseksi otettiin välillä takana istuvia eteen soittamaan.

Alku oli melkoista kaaosta soiton suhteen suurimpana ongelmana soiton epäpuhtaus. Piti harjoituttaa kvartetina että oppivat kuulemaan harmoniaa miten se soi. Vähitellen yhteissoitto alkoi parantua ja puhtaus varsinkin. Joukossa ei tarvitse olla kuin yksi, joka ei niin välitä osaako oman stemmansa riittävän hyvin ja se vaikuttaa koko orkesterin sointiin.

Ongelmia tuli myös stemmharjoitusten suhteen. Jotkut lapsista eivät pitäneet niitä tärkeinä ja osa oli välillä pois tärkeistä harjoituksista. Piti soittaa loputtomia puheluja oppilaiden vanhemmille ja vakuuttaa, että miksi taas olisi tärkeät harjoitukset olla paikalla. Osa oppilaista käy pitkänkin matkan päästä soitto- ja orkesteri harjoituksissa ja vanhemmat kускаavat. Kalajoella eivät kulje paikallisbussit. Ilman vanhempien kanssa tehtyä yhteistyötä projekti ei olisi onnistunut. Joku vanhemmista nimittikin tätä yhteistyötä kolmeksi kooksi eli kuljeta, kannusta ja kustanna.

Varsinaisen leirin lähestyessä lapsissa kävi selvä muutos. Harjoituksissa käytiin ja jos joku oli pois ilman ihmeempää syytä kävivät muut soittajat moralisoimassa kyseiselle poissa olijalle. He alkoivat ottaa vastuuta soitostaan ihan toisella tavalla ja minua kalvamaan alkanut epätoivon siemen kaikkosi kokonaan. Nyt oli hyvä jatkaa.

3.4.3 Leirin toteutus

Leiripäivän aamuna majoittui suuri joukko iloisia soittajia Kalajoen Kristillisen opiston tiloihin. Ihan pienempien soittajien vanhempien kanssa oli sovittu, että pikkuviulistit tulevat vain päiväharjoituksiin, koska eivät soita kaikissa kappaleissa. Lauantai-aamuna klo 10.00 alkoivat ensimmäiset harjoitukset.

Musiikkileirin päiväohjelma:

Lauantai

Klo

9.45	ilmoittautuminen ja huoneiden jako
10.0	soittoharjoituksia
11.15	lounas
12.0	soittoharjoituksia
14.0	päiväkahvit
14.30	soittoharjoituksia
17.0	päivällinen
18.0	soittoharjoituksia
20.0	iltapala
20.30	yhdessä oloa
21.30	iltatoimet ja unilaulut

Saunavuoro klo 20.00-21.00 tytöille ja pojille on omat saunat

Sunnuntai

Klo

7.30	herätys ja aamutoimet
8.0	aamupala
9.0	soittoharjoituksia
11.15	lounas
12.0	soittoharjoituksia
14.15	päiväkahvit
14.45	soittoharjoituksia
16.0	Säveliä ympäri maailmaa konsertti Mikaelin kappelissa
17.15	päätöskahvit

Musiikkileirille harjoitetun ohjelman ideana oli musiikillinen matka eri maihin ja näin konsertin nimeksi tuli *Säveliä ympäri maailmaa*.

Konsertin ohjelma

- Antti Nissilä juhla-alkusoitto Intrada orkesteri joht. Soile Tikka
- N. Baklanova Lasten marssi
- J. Kepitis Nukke valssi
- M. Järvelä Tutskovin polska orkesteri ja haitarit joht. Iris Markkanen
- A. Komarowski Konsertino solisti Salla Sorvari viulu, säestää Outi Mustonen piano
- M. Cohe Chinese Street Festival
- M. Järvelä Vikströmmen Aatun Jenkka
- M. Järvelä Polokantahtia orkesteri joht. Soile Tikka
- J. Svendsen Romanssi solisti Milaja Nauha viulu, säestää Outi Mustonen piano
- J. Bock/ S. Harnick Nousee päivä musikaalista Viulunsoittaja katolla joht. Iris Markkanen
- Juutal.. kansansäv. Frailach orkesteri ja haitarit joht. Soile Tikka
- Z. Laszlo Musiikillinen matka
Bulgaria, Albania, Italia, Sveitsi, Skotlanti, Tanska, Puola,
Venäjä, Ukraina ja Unkari orkesteri joht. Iris Markkanen

Lasten yhteiskonsertti oli monelle elämänsä ensimmäinen julkinen esiintyminen. Alkusoiton aikana huomasi kuinka monen ilme oli jännittynyt. Ohjelman edetessä lapset selvästi rentoutuivat. On vapauttavaa ja helppoa soittaa kun kappaleet on hyvin harjoiteltu. Konsertin valmistelu vaati meiltä kaikilta monen kuukauden työn. Viimeisen kappaleen loputtua ei tapuksista meinannut tulla loppua ja saimme soittaa vielä yhden ylimääräisen kappaleen.

Kuva 2. Kansalaisopiston ja musiikkiopiston oppilaat soittivat musiikkileirin lopuksi yhteiskonsertissa Kalajoen kristillisellä opistolla.

Kuva 3. Sivistystoimen johtaja Esa Siirilä jakoi lopuksi ruusut esiintyjille.

4. Kehittämishankkeen tulokset ja niiden arviointi

Alun perin kehittämistyön tavoitteena olivat:

- aloittaa viulunsoiton opetus Kalajoen kansalaisopistossa,
- yhteissoiton myötä kehittää lasta musiikin kuuntelijana,
- oppia ryhmässä ja ryhmänä toimimista, pitkäjänteistä ja päämäärätietoista toimintaa sekä esiintymistaitoja,
- vähitellen kasvattaa Kalajoelle toimiva jousiorkesteri,
- kehittää yhteistyötä muiden musiikkikasvatusta antavien tahojen kanssa omassa kunnassa ja sen ympäristössä.

Pohdin seuraavassa vielä näiden tavoitteiden toteutumista eri osa-alueilla.

4.1 Viulunsoiton opetuksen kehittäminen Kalajoella

Aluksi oli toiveena saada Kalajoelle viulunsoitto opetusohjelmaan mukaan. Alun ryhmätuntien lisäksi saatiinkin myös yksilötunnit opetukseen mukaan. Mahdollisuus oli ottaa nyt kunkin lapsen oma henkilökohtainen edistyminen yksilötunneilla huomioon. Eritasoisia ryhmiä muodostettiin ja tavallaan kukin ryhmä tahollaan harjoitteli jo isompaa orkesteria varten. Mahdollisuus tavoitteelliseenkin opetukseen syntyi tutkintouudistuksen myötä.

4.2 Lasten musiikillinen ja muu kehittyminen

Musiikin avulla kehittyvät lasten tunne-elämä ja muu sosiaalinen valmius. Yhdessä koettiin soittamisen iloa ja myöskin pettymyksiä. Esiintymiskokemukset alkoivat yhdistää lapsia. Lapset oppivat vähitellen paremmin ja paremmin kuuntelemaan ja nauttimaan musiikista sekä toistensa esityksistä. Opittiin analysoimaan omaa ja toisten soittoa. Opittiin myös käymään musiikkiopiston muissa konserteissa. Monesti saatiin vanhemmatkin mukaan konserttiin. Lasten vanhemmat olivat mukana yhteisleiriharjoituksen ajan kuskaten, kannustaen ja kustantaen.

Eihän tällä opetusmenetelmällä opetella pelkästään viulunsoittoa, vaan opetellaan elämää muiden ihmisten kanssa. Samoin lasten ryhmässä soittaminen ja ryhmässä toimiminen sai uusia ulottuvuuksia. Solmittiin uusia ystävyysuhteita, opittiin pitkäjänteistä ja päämäärätie-

toista toimintaa, hyviä käytöstapoja ja konserttikäyttäytymistä. Kulttuuri- ja tapakasvatusta parhaimmillaan.

4.3 Jousiorkesterin perustaminen ja yhteistyön kehittyminen

Viulistimäärän kasvaessa ja musiikkiopiston sekä kansalaisopiston jousiston yhdistyessä saatiin aikaan 30-henkinen jousiorkesteri. Nimeksi päätettiin antaa KA-MU.

Kehittämishankkeen huipennus oli onnistunut konsertti ja yhteistyö kahden eri opiston musiikinoppilaiden kesken. Tämä periodi oli varsinkin nuoremmille soittajille rankka mutta antoisa kokemus. Pitkät harjoitusrupeamat verottivat lasten keskittymistä ja jouduttiin pitämään pieniä taukoja voimien keräämiseksi. Yllättävän hyvin lapset kumminkin jaksoivat vetää harjoitukset loppuun. Koska jousileiri oli vain kahden päivän mittainen, oli erittäin hyvä, että kappaleet olivat jo suunnilleen esityskunnossa. Leirillä hiottiin vain yhteisointia, silti tuli tunne että olisi voinut olla vähän väljempi aikataulu.

Tämä yhteistyömuoto sai vankan sijan Kalajoen musiikkielämässä. Tällä periaatteella on tarkoitus jatkaa tulevaisuudessakin. Seuraavan yhteisleirin ja konsertin ohjelma on jo työn alla. Jatkossa olisi tarkoitus järjestää viikon mittainen musiikkileiri jossakin Kalajoen kauniista merenranta paikoista. Ajankohdaksi suunniteltiin kesäkuun alkua. Kanslisti kertoi, että vanhemmat ovat olleet kovasti innoissaan, puhelimet ovat soineet yhteenään, kun on tiedusteltu, koska seuraava yhteisleiri järjestetään ja joko sinne voi ilmoittautua.

5. Opetuksen palaute ja arviointi

5.2 Lukuvuoden arviointi ja palaute oppilaille ja oppilailta

Kansalaisopistolla on joka lukuvuoden lopussa tapana tehdä arvio opetuksesta ja oppimisesta. Opettajat täyttävät opetussuunnitelma-päiväkirjaa, johon merkitään paitsi tunneilla käyneet oppilaat, myös mitä tunnilla käytiin. Opetussuunnitelmapäiväkirjan lisäksi täytetään joka lukukauden alussa erillinen opetussuunnitelma, johon merkitään:

1. tavoitteet
2. toteutus: opetusmenetelmät, harjoitustyöt, etä- ja oppimistyöt ym.
3. Ryhmän käyttämät oppikirjat ja / tai muu materiaali

Lisäksi on erillinen oppimisen/ opetuksen arviointi -lomake, jossa kartoitetaan, onko kursseista tehty opiskelijan tietoja ja taitoja mittaava alku- ja loppukysely sekä yhteenveto liitteenä. Opettaja merkitsee, onko ryhmällä ollut (osallistunut) näyttelyjä, esiintymisiä tai kirjallisia tuotoksia.

Opettajat arvioivat kurssia hyvä/huono rastituksella seuraavien seikkojen suhteen:

1. ilmapiiri
2. ryhmän sitoutuminen tavoitteisiin
3. ryhmän aloitteellisuus ja itseohjautuvuus
4. yksilöllisyyden huomioiminen opetuksessa
5. ajankohta
6. opetuspaikka ja välineet
7. opetusjakson pituus
8. kuinka opetuksen tavoitteet toteutuivat: Erittäin hyvin, hyvin, tyydyttävästi vai heikosti

Oppilaat saavat minulta suullista palautetta koko lukuvuoden ajan, sekä yksilö-, että ryhmätunneilla. Arviointi on rohkaisevaa ja kannustavaa ja pohditaan yhdessä oppilaan kanssa, mikä asia vaatisi tarkennusta ja mikä auttaisi edistymistä pidemmällä aikavälillä. Jatkossa olen kysellyt heiltä itseltään, mitä mieltä ovat omasta soitostaan (itsearviointi). Uskon että palaute avautuu paremmin, kun on itse miettinyt esitystään. Hyvin pienikin oppilas jo pystyy kertomaan miten esitys meni ja oliko mukavaa soittaa. Vähän vanhemmat oppilaat pystyvät jo kertomaan ja analysoimaan tarkemmin omaa esitystään

Olen toiminut itse jo usean vuoden ajan musiikinopettajana. Valmistuin Jyväskylän konservatoriosta musiikinohjaajaksi vuonna 1997 ja musiikkipedagogiksi vuonna 1999 pääaineena viulu. Tätä ennen toimin viulun tuntiopettajana eri musiikkikouluissa ja kansalaisopistoissa vuosina 1982- 1992. Lisäksi olen soittanut Jyväskylän Sinfoniassa, Jyväskylän kamariorkesterissa sekä Jyväskylän teatterissa useita vuosia. Toimin myös teoriaopettajana Jyväskylän työväenopistossa sekä kristillisellä opistolla. Orkesterin johtamisesta kokemusta olen saanut johtaessani Kuokkalan nuoriso-orkesteria sekä Ranuan jousia jota johdin noin neljä vuotta. Minulla on lukematon määrä erilaisia kursseja esim; Järvenpään Suzuki viulukursit, Haapaveden kansanmusiikkikursit ja Hannu Norjasen kapellimestarikursit usean vuoden ajalta.

Vaikka opettajuus ja opettaminen ei ole ihan vieras asia, koen, että en ole milloinkaan valmis. Olen toki kiitollinen monipuolisista opiskelu- ja työvuosista, mutta voiko tässä ammatissa sanoa koskaan olevansa valmis.

Lasten kanssa työskentely on ollut aina minulle mieluista ja kehittävää. Omassa opetuksessani toivoisin vielä enemmän uskaltavani kokeilla uusia ideoita, esim. improvisointia viulistien kanssa. Improvisointi itsessään ei minun mielestäni ole sisäsyntyistä, vaan siihenkin opettajan olisi hyvä saada opetusta ja tietyt raamit miten harjoitella.

Laitoin lapsille kerran kokeilumielessä kyselyn, mitä mieltä olivat opetuksestani. Saivat kirjoittaa ihan kaikista toiveista nimettömälle paperille. Yleensä olin pidetty lasten keskuudessa, mutta se mikä minua jäi kaivelemaan oli, että en aina muistanut silloin kehua kun sujui hyvin. Muistan tehneeni joskus vuosia sitten samanlaisen kyselyn ja silloin ei ollut vastaavanlaista epäkohtaa ollut.

5.2 Oman opettajuuteni kehittyminen

Omaa opettajuuttani ajatellen sain kehittämishankkeesta valtavasti uutta miettimistä ja vahvistusta aikaisempien vuosien varrella itseeni tarttuneisiin oppeihin ja uskomuksiin. Kuinka autan jotain pientä, hiljaista oppilasta, joka meinaa jäädä vahvojen, itseään voimakkaasti esille tuovien persoonien jalkoihin. Ja vielä huomata, kuinka siitä hiljaisesta, epävarmasta nuoresta pikkuhiljaa kehittyy musiikin kautta voimakas tunteiden tulkki.

Mikko Anttila & Antti Juvonen toteavat kirjassaan *Kohti kolmannen vuosituhannen musiikkikasvatusta*; Oppilas kokee oppitunnin tunneilmapiirin myönteiseksi, välittömäksi ja lämpimäksi, silloin kun hän pitää opettajasta. Opettajan ja oppilaan persoonien täytyy kohdata ihmisellisellä tasolla, heidän täytyy hyväksyä toisensa ihmisenä, viihtyä toistensa seurassa ja kunnioittaa toisiaan oppilaan suorituksen tasosta riippumatta. Opettajan täytyy olla ihmisenä kiinnostava, ei yhdentekevä tai ärsyttävä.

Noviisina opettaessani en aina jaksanut olla kärsivällinen lasten kanssa. Mietin että mikä kumma siinä on kun kappale ei jo suju. En antanut lapselle tarpeeksi tilaa ja aikaa rauhassa omaksua harjoitettavaa kappaletta, vaan hoputin eteenpäin. Koetin olla kärsivällinen, mutta kyllä lapset vaistoavat jo pienestä äänen sävyn muutoksesta, mikä on tilanne. Olen kasvanut oppilaiden myötä ja huomannut, että vaikka oppilas ei aina niin soittotaidollaan hurmannut, silti soittotunnit olivat tulleet miellyttäväiksi jokaviikkoisiksi tapaamisiksi.

Aluksi viulutuntien suurimpana ongelmana koin kuinka saan oppilaan motivaation säilymään alkuinnostuksen jälkeen. Tavoitteenahan on saada oppilaan sisäinen motivaatio säilymään musiikkiin niin, että hän on itse aktiivinen ja innostunut kehittämään tietojaan ja taitojaan. Olen koettanut saada pikkuviulistit oppimaan, mitä musiikki on ja kiinnostumaan siitä enemmän.

Yhteissoittotunnit olivat monelle lapselle se viikon kohokohta mitä odotettiin. Huomaamatta lasten soittotaito edistyi siihen pisteeseen, että musiikki ja soittaminen tuli luonnolliseksi osaksi lapsen jokapäiväistä rutiinia.

Molemminpuolista tyydytystä antoivatkin ne kerrat, kun olin antanut orkesterioppilaille kotalaisen vaikean ja haastavan kappaleen. Kun he sitä alkuhapanomisista ja epäonnistumisista huolimatta jaksoivat hioa sellaiseen kuntoon että se tyydytti heitä itseään. Hienoa oli huomata, että lapset ottivat vastuuta kappaleiden valmistumisesta, vaikka se joillakin vaati enemmän ponnistuksia kuin toisilla. Ymmärrys siitä että nyt tehdään jotain yhdessä.

Tutkintouudistuksen myötä improvisaatio on ehdoton uusi asia, jota minunkin pitäisi enemmän ottaa opetukseeni. Jousisoitinpäivillä Jyväskylässä huomasin, kuinka lapset, jotka harrasivat improvisointia soitossaan olivat paljon vapautuneempia ja tulkinnallisesti vahvempia kuin vertaisensa jotka eivät olleet saaneet kyseistä opetusta.

Koetan itse välttää kaikin tavoin vaikuttamasta, että lasten välille ei syntyisi epätervettä kilpailua. Orkesteriharjoituksissa huomasin, kuinka joidenkin lasten välille selvästi tuli pientä kilpailua, kuinka stemmat osataan. Jännitteiden purkamiseksi vaihdoin välillä vieruskaveria ja yhteistyö alkoi taas toimia.

Osa osasi soittaa jo vibraaton kanssa toiset vasta harjoittelivat sitä. Oli hyvä asia että osa oli vähän pidemmällä soitossa kuin toiset. Nämä vähemmän soittaneet saivat uudenlaista kipinää soittoonsa kuunnellessaan pidemmällä olevien soittoa. Yksilöllisyyden huomioiminen yhteis- soitossa on ensiarvoisen tärkeää.

Monenkirjavan joukon saumaton yhteen puhaltaminen on jo temppu sinänsä. Käytin paljon mielikuvajuttuja lasten soiton ilmentämisen apuna esim. kuviteltiin, että meillä oli yksi yhteinen valtavan iso viulu ja jokaisella lapsella oli tärkeä tehtävä saada se yhteinen viulu soimaan samalla tavalla.

Musiikki on erittäin herkkä, suuria tunteita sisällään pitävä asia. Monelle nuorelle se on väylä purkaa itseään ja tunteitaan. Huomasin että välillä lasten täytyi antaa soittaa niin kuin halusivat ilman, että koko ajan puutuin puhtauteen tai jonkun jousikäden ongelmaan. Kun oli jokin nopea kappale harjoituksen alla lapset, halusivat soittaa sitä sitten myös tosi nopeasti, vaikka teknisesti eivät siihen ihan pystyneet. Nämä vähemmän soittaneet tavallaan uivat kokeneempien mukana ja olivat haltioituneita osaamisestaan.

Välillä täytyi palauttaa maan pinnalle ja ottaa joitakin paikkoja tosi hitaasti. Tämä ei aina ollut hauskaa, mutta kyllä lapset sen tuntuivat ymmärtävän, miksi näin oli meneteltävä. Sanoinkin lapsille että pitää rohkeasti kertoa ääneen, jos haluavat tehdä jonkun asian toisin. Yhdessä mietittiin soitettavaa ohjelmistoa, mutta runkona pidin sitä, että kaikkea tyylilajeja pitää olla mukana. Sopivasti perusklassista eri aikakausilta, kansanmusiikkia eri maista ja jonkin verran kevyttä populaarimusiikkia.

Leirin loputtua tiedustelin lapsilta mikä heistä oli ollut musiikkileirin aikana mukavinta. Sain seuraavanlaisia vastauksia : Yhdessä olo ja soittaminen, ruokailu, saunominen, joukkuepelit ja opettajien narraaminen.

Kari Uusikylä toteaa kirjassaan *Isät meidän*, mitä on hyvä opetus: ”Hyvä opetus on oppilaan koko persoonallisuuden kehityksen edistämistä, kasvatusta. Se vaatii jatkuvuutta, vuosien yhteistyötä, opettajan vastuuntuntoa, kypsyyttä ja ammattitaitoa”.

Minun oppilaani eivät tule musikaalisuustestin kautta, joten monenlaista persoonaa mahtuu mukaan. Aluksi olikin vaikeaa huomata, että kaikki eivät todellakaan halua mitään sen suurempaa, kuin esim, saada vain jokin kappale jonkinlaiseen esityskuntoon.

Viulujen lisäksi opetan myöskin pianisteja (6-14 -vuotiaita). Kahdella piano-oppilaallani on selvästi hahmotushäiriöitä ja kömpelyyttä sormissaan, ja yhdellä lääkärin diagnosoima AD/HD. Tämä AD/HD-lapsen äiti on avoimesti puhunut kanssani lapsen ongelmasta. Tämän lapsen kanssa on alusta asti menty hitaasti kokeillen, mikä homma toimii ja mikä pitää jättää pois. Poika on musikaalisesti äärettömän lahjakas ja tuntuu välillä, että hän ennemmin opettaa minua, kuinka voin auttaa.

Eräällä jo vähän vanhemmalla tytöllä on selvästi sosiaalisia ja psyykkisiä ongelmia. Hän on valtavan ahdistunut ja sisäänpäin kääntynyt ja välit äitiin ovat erittäin tulehtuneet. Melkein aina tunnit alkavat sanoilla – ei tästä taaskaan tule yhtään mitään. Annan hänen rauhoittua, ja kun hän on saanut purkaa huoliaan, hän on valmis jatkamaan soitolla.

Kirjassa *Kohti uutta opettajuutta toisen asteen ammatillisessa koulutuksessa*, (Honka & Lampinen & Vertanen) OPEPRO – selvityksessä oli jakso, jossa pohdittiin, kuinka opettaja tunnistaa, onko oppilaalla todella oppimisvaikeuksia, vai johtuuko kaikki vain siitä, ettei oppilas näe tulevaisuutta valoisana, ettei elämässä ole mitään tarkoitusta.

Toivoisinkin että vanhemmat ottaisivat enemmän yhteyttä, jos huomaavat lapsella jotain erityisongelmaa. Minä itse olen joskus ollut tosi stressaantunut, kun en heti ymmärrä, mikä lasta vaivaa. Ja varsinkin jos vanhemmat eivät kerro lapsen ongelmista. Uskon, että näitä vastaavia ongelmia on monella soitonopettajalla. Oppimisvaikeuksien, sosiaalisten, psyykkisten ja terveydellisten ongelmien tunnistaminen ja erittely on usein vaikeaa. Tutkimusten mukaan tavallinen opettaja on usein lähes yhtä hyvä huomaamaan nuorten oppimisvaikeuksia kuin erityiskoulutettu (Gresham & Mac Millan 1998).

Minun AD/HD- oppilaani on onnellisessa asemassa, koska hänellä on ymmärtävät ja viisaat vanhemmat. Äiti totesikin kerran erään tunnin loputtua pojastaan: ”tulevaisuutta ei näe, onneksi. Uskoisin että poikani selviää elämässä siinä kuin kuka tahansa muukin. Hänellä on vahvuuksia joilla voi kompensoida heikkouksia. Hän on musikaalinen, matemaattisesti lahjakas, iloinen, kekseliäs, vilpitön, tekee rohkeasti tuttavuutta, osoittaa avoimesti hellyyttä, on monella tapaa hurmaava persoona. Koululaitos ja yhteiskunta varmaan raamittavat ajan myötä hänet yhdeksi toimivaksi rattaaksi koneistoonsa.”

6. Lopuksi

Uskoisin, että tässä kehittämishankkeessa toteutettu yhteistyömuoto kahden opiston välillä on tulevaisuutta. Suomen pienissä kunnissa ja kaupungeissa ei riitä monelle oppilaitokselle oppilaita. Tässä kehittämishankeraportissa kuvattu yhteisleirihanke oli erittäin kehittävä ja suuntaa antava sekä Kalajoen kansalaisopistolle, että Ylivieskan Kalajoen toimipisteen musiikkiopistolle. Tästä on hyvä jatkaa.

Lähteet

Aikuiskoulutuksen maailma lehti AIMA no5 / 2006 liite: Tuntiopettajan arjen tukena

Arjas, P. 1997. Iloa esiintymiseen - muusikon psyykkinen valmennus. Helsinki: Atena.

Galamian, I. 1990. Viulumetodi. VAPK-kustannus Helsinki, Sibelius- Akatemia

Honka, J., Lampinen, L. & Vertanen, I. (toim.) 2000. *Kohti uutta opettajuutta toisen asteen ammatillisessa koulutuksessa*. Skenaariot opettajan työn muutoksista ja opettajien koulutustarpeista vuoteen 2010. Opettajien perus- ja täydennyskoulutuksen ennakoitihankkeen (OPEPRO) selvitys 10. opetushallitus. Helsinki: Hakapaino Oy.

Järvenpään Suzuki-yhdistys / Liisa Winberg Suzuki- soitonopetusmenetelmästä, Hellas, Helsinki 1980.

Kalajoen kansalaisopisto. Talouden ja toiminnan raportti vuodelta 2006.

Kalajoen kansalaisopiston opinto-ohjelma 2006- 2007.

KTOL – kansalais- ja työväenopistojen liitto.

Suomen Kodaly-seura / Laszlo- Rossa – Geza Silvay Colourstrings, 1992 Fazer Music.

Tuovila, A. 2003. ” Mä soitan ihan omasta ilosta” Pitkittäinen tutkimus 7-13 -vuotiaiden lasten musiikin harjoittamisesta ja musiikkiopisto-opiskelusta. Väitöskirja: Helsinki: Sibelius- Akatemia.

Usma, A.- M. 1988. Viulukoulu 1. Helsinki: Fazer.

Uusikylä, K. 1996. Isät meidän, luovaksi lahjakkuudeksi kasvaminen. Helsinki: WSOY.